

Список використаних джерел:

1. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, випр., доп. / М.М. Фіцула; «Академвидав» – Київ, 2007. – 560 с.
2. Чайка С.В.. Формування професійно – педагогічного інтересу студентів до української народної музичної творчості : монографія / С.В. Чайка; Кам'янець-Поділ. Нац. ун-т ім. І. Огієнка – Кам'янець-Подільський : Медобори, 2013. – 231 с.

Квасецька Я.А.*аспірант,**Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Національної академії педагогічних наук України***ЕКСТЕРНАТНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРЩИНИ
(ОСТАННЯ ТРЕТИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.)**

На межі 60-70-х років ХІХ ст. в Австро-Угорській імперії відбулася низка культурно-освітніх реформ, серед яких далекосяжний вплив мали зміни в системі підготовки педагогічних кадрів. Замість учительських препаранд постали учительські семінарії, що стали основними закладами для професійної освіти учителів народних шкіл і вихователів дошкілля [4, с. 21-22].

Згідно з наказом Міністерства віросповідань і освіти від 22 червня 1872 року для здобуття професії вихователя встановлювалися 4 форми: 1) під час стаціонарного навчання в держаній жіночій учительській семінарії, коли одночасно із здобуттям учительського свідоцтва можна було отримати кваліфікацію вихователя; 2) на однорічних (фребелівських) курсах, що за дозволом Міністерства віросповідань і освіти Австрії створювалися при окремих державних жіночих учительських семінаріях; 3) через самостійну чи приватну підготовку з подальшою 3-місячною практикою в зразкових дошкільних закладах (екстернатна форма фребелівських курсів); 4) на приватних курсах, що діяли на базі приватних дошкільних закладів і мали «право прилюдності», тобто видавати свідоцтва державного зразка [3, с. 16-17].

Державні жіночі учительські семінарії постали у Західній Україні (Галичині та Буковині) на початку 70-х років ХІХ ст.: 1871 року – у Львові, Перемишлі і Кракові, а 1872 року – у Чернівцях. На перших порах жіночі учительські семінарії були 3-річними, а з початком 1875/76 н.р. – 4-річними [4, с. 22-23].

При кожній з цих семінарій були організовані зразкові дитячі садки, які мали стати практичними майданчиками для навчання як учениць семінарії, так і слухачів спеціальних педагогічних курсів при семінаріях для підготовки дошкільних фахівців.

Перші фребелівські курси у Галичині були відкриті 1875 року при Львівській жіночій учительській семінарії, на які записалося 17 дівчат. Після року навчання і складання іспитів 14 випускниць отримали свідоцтва «придатності на керівниць фребелівських закладів». Своім розпорядженням від 1 березня 1884 Крайова шкільна рада Галичини змінила назву свідоцтв для випускниць фребелівських курсів, яких стали називати «майстринями фребелівських закладів» [7, с. 148].

Фребелівські курси при Перемишльській і Краківській жіночих учительських семінаріях відкрилися у 1877/78 н. р. Натомість при Чернівецькій семінарії вони не були організовані, очевидно, з огляду на відставання Буковини від Галичини в питаннях розвитку суспільного дошкільного виховання і, як наслідок, відсутності потреби в дошкільних кадрах. До 1894 року зразковий дитячий садок, створений 1875 року при Чернівецькій жіночій учительській семінарії, залишався єдиним дошкільним закладом на Буковині. У той час у Галичині (1890 р.) нараховувалося, за офіційною статистикою, 58 дошкільних закладів.

Екстернатна форма професійної освіти вихователів, що передбачала 3-місячну практику у зразкових дошкільних закладах при жіночих семінаріях, у деяких австрійських землях (Нижня Австрія, Богемія, Моравія) була запроваджена вже на початку 70-х років XIX ст. У 1874/75 н. р. кваліфікувалися на вихователів дитячих садків 7 екстернів, а 1891 року – 75 осіб [6, т. 35.4, с. 53].

Запровадження екстернатної форми підготовки вихователів у Галичині відбувалося після прийняття нового організаційного статуту учительських семінарій від 1886 року. Вже наступного, 1887 року у Львівській жіночій учительській семінарії 9 екстернів отримали кваліфікаційні свідоцтва «майстринь фребелівського закладу». Станом на 1896 рік цією формою підготовки фахівців дошкільної освіти скористалися і успішно склали кваліфікаційні іспити в Львівській учительській семінарії 86 осіб [4, с. 148].

Процедура екстернатної форми здобуття кваліфікації була порівняно складною. Досить сказати, що необхідно було спочатку отримати дозвіл на проходження тримісячної практики в зразковому дитячому садку при учительській семінарії, який на клопотання дирекції семінарії надавала Крайова шкільна рада. По завершенню практики екстерни складали іспити з предметів, передбачених для слухачів однорічних фребелівських курсів.

Як свідчать офіційні статистичні дані, у 80-90-х роках XIX ст. екстернатна форма підготовки вихователів у Галичині практикувалася лише у Львівській семінарії. У Перемишльській і Краківській семінаріях вона була запроваджена на початку XX ст.

Підготовка вихователів через екстернатну форму навчання в Чернівецькій жіночій учительській семінарії розпочалася наприкінці 90-х років XIX ст., коли на Буковині почала розширюватися мережа закладів суспільного дитячого виховання. Одними з перших кваліфікаційні свідоцтва «виховательки дитячого садка» отримали 1897 року Е. Ротенбург і Л. Тумліч [1, арк. 1-2].

У кваліфікаційному свідоцтві вказувалося місце і дата народження учениці, отримана освіта і відзначалося, що названа особа під час тримісячної практики в дитячому садку цісарсько-королівської [державної. – Я. К.] учительської жіночої семінарії в Чернівцях успішно склала іспити і отримала оцінки з таких предметів: релігії, науки про виховання і теорії дитячого садка, практичних занять в дитячому садку, мови, вільноручних робіт, співів і гімнастики. Рівень знань (поступ) визначався за такою шкалою: визначний, похвальний, добрий, задовільний і незадовільний. При отриманні незадовільних оцінок кандидаткам пропонувалося або ж перескласти іспит, або ж здійснити перепідготовку. 1906 року кваліфікаційні свідоцтва отримали 9 з 13 практикантів дитячого садка при Чернівецькій учительській семінарії [2, арк. 1-14].

Чернівецька жіноча учительська семінарія була німецькомовною, однак практиканти мали право обирати мову, з якої складали іспити і кваліфікувалися для роботи відповідно в німецькомовному, україномовному чи румуномовному дитячому закладі. Найчастіше обирали одну з трьох мов, але досить часто дві у такому поєднанні: німецька і українська, німецька і румунська. 1906 року Ольга Воронюк з села Василів, Марфеліна Дончул з містечка Кіцмань, Марія Магас з Чернівців кваліфікувалися на вихователів дошкільного закладу з німецькою і українською мовами виховання, Елеонора Кордус з передмістя Монастириська та Елізабета Глушко з передмістя Клокучка у Чернівцях – з німецькою і румунською мовами. Це, без сумніву, розширювало можливості молодих фахівців для наступного працевлаштування.

Що ж до Галичини, то майже 20 років навчання на фребелівських курсах при Львівській і Перемишльській жіночих учительських семінаріях відбувалося польською мовою, але після запровадження 1892 року утравістичного устрою в цих двох семінаріях польсько-українська двомовність була запроваджена і на фребелівських курсах. Таким чином «фребелічки» (випускниці однорічних курсів і екстерни) отримували підготовку для роботи у польських і українських дошкільних закладах [4, с. 255].

Екстернатна форма підготовки вихователів дошкілля на Буковині цілком забезпечували необхідними кадрами потребу фребелівських огородців (дитячих садків) і захоронок Буковини. У 1906-1913 рр. кваліфікаційні свідоцтва щороку отримували в середньому 6-9 осіб [5].

За офіційними даними 1907/08 н. р. на Буковині діяло 12 дошкільних закладів, напередодні Першої світової війни їх кількість перевищила цифру 20, але їхній ріст відбувався значно меншими темпами, ніж підготовка вихователів. І це не враховуючи, що випускники державної жіночої учительської семінарії в Чернівцях могли працювати і народними учителями, і вихователями.

Можливо, саме з огляду на цю обставину товариство «Українська школа» у Чернівцях при організації приватної жіночої учительської семінарії (1909 р.) не ставило собі за мету сполучати підготовку народних учителів і вихователів за прикладом державних жіночих семінарій. Організація однорічних фребелівських курсів і екстернатної форми підготовки вихователів у Галичині і Буковині продовжували залишатися в компетенції державних жіночих учительських семінарій.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. екстернатна форма професійної підготовки майбутніх вихователів здобула значне поширення в різних коронних землях австрійської частини Австро-Угорщини. У 1899/1900 н. р. нею скористалися 152 особи, а 1905/06 н. р. – 272 особи [6, т. 68.3, с. 63; 6, т. 86.1, с. 65], що свідчило про активне утвердження як самої професії вихователя, так і екстернатної форми професійної підготовки дошкільних фахівців.

Список використаних джерел:

1. Державний архів Чернівецької області, ф. 244, оп. 2, спр. 445, 2 арк.
2. Державний архів Чернівецької області, ф. 244, оп. 2, спр. 536, 14 арк.
3. Олійник М.І. Історія дошкілля Буковини: Навчально-методичний посібник / Марія Олійник, Ярина Квасецька. – Чернівці: Зелена Буковина, 2012. – 76 с.
4. С. К. Seminarya nauczycielskie męskie i żeńskie Krolestwa Galicji i W. Ks. Krakowskiego w okresie 1871–1896 / Red. M. Baranowski. – Lwów: Dyr. Semin. naucz. galic., 1897. – 567 s.
5. Oesterreichische Statistik, (OS) – hrsg. von der k.k. statistischen Central-Comission. – Wien 1880–1916, Bde. 1–93.
6. Statistisches Jahrbuch, (SJ). – Wien 1863–1881.

Котелюх М.Ю.

студент,

Харківський національний медичний університет

ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ЛІКАРІВ ХАРКІВЩИНИ

Наукові й педагогічні заслуги у становленні й розвитку вищої медичної освіти на Харківщині першої половини XX століття належать медичному факультету Харківському університету, Харківському жіночому медичному інституту, які в названий вище період об'єдналися в Харківську медичну академію і реформувалися в Харківський медичний інститут. На базі медичного факультету Харківського університету склалися відомі медичні наукові школи В. Воробйова, В. Данилевського, П. Шатілова та ін.

Період становлення і розвитку вищої медичної освіти припав на роки Жовтневої революції, громадянської війни, економічної кризи країни. Але, не дивлячись на тяжкі обставини, лікарі професійно зростали завдяки відданості лікарській справі, відповідальному ставленню до лікарської діяльності. Лікарі брали активну участь у педагогічній діяльності, розробляли проекти реформ вищої освіти (створення предметно-методичних комісій, відкриття робітфаку, упровадження лекцій-бесід, семінарів, проведення практичних занять на клінічних кафедрах, ліквідування лабораторно-бригадної системи навчання студентів, використання наочності, відкриття навчальних музеїв).